

સંદર્ભ સૂચિ (References)

1. Collins, L., & Lapierre, D. (1975). *Freedom at midnight*. Simon & Schuster.
2. Gandhi, R. (1990). *Patel: A life*. Navajivan Publishing House.
3. Guha, R. (2007). *India after Gandhi: The history of the world's largest democracy*. HarperCollins.
4. Menon, V. P. (1956). *The story of the integration of the Indian states*. Orient Longmans.
5. Parikh, N. (1953). *Sardar Vallabhbhai* (Vols. 1–2). Navajivan Prakashan Mandir.

યુવાનોમાં રાષ્ટ્રીય ચેતનાનું બળ પૂરું પાડનાર: અખંડ ભારતના શિલ્પી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ

ડૉ. વિદ્યાબેન માનસિંગભાઈ ચૌધરી
અધ્યાપક સહાયક, ગુજરાતી વિભાગ
સી. બી. પટેલ આર્ટ્સ કોલેજ, નડીઆદ

પ્રસ્તાવના:

ભારતનો ઇતિહાસ માત્ર રાજાઓ, યુદ્ધો અને સત્તાપલટાનો માત્ર વર્ણન કરતો નથી, પરંતુ તે ત્યાગ, સંઘર્ષ, આત્મબળ અને રાષ્ટ્રીય એકતાની અવિરત ગાથા છે. આ ગાથામાં અનેક મહાન વ્યક્તિઓએ પોતાનું યોગદાન આપ્યું છે, પરંતુ જેમણે ભારતને સ્વાતંત્ર્ય બાદ એક સંઘટિત, સશક્ત અને અખંડ રાષ્ટ્ર તરીકે ઘડ્યું એવા વિરલ નેતાઓમાં સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનું સ્થાન સર્વોચ્ચ સ્થાને છે. તેઓ માત્ર રાજકીય નેતા નહોતા, પરંતુ તેઓ રાષ્ટ્રનિર્માતા, દૃષ્ટા અને અડગ સંકલ્પના પ્રતીક હતા.

સરદાર પટેલને “અખંડ ભારતના શિલ્પી” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, કારણ કે તેમણે વિખરાયેલા ભારતને એકતાના તાંતણે બાંધ્યું. તેમનું જીવન અને કાર્ય આજના યુવાનો માટે વિશેષ પ્રેરણાદાયક છે. આજના સમયમાં, જ્યારે યુવાનો વૈશ્વિકીકરણ, ટેકનોલોજી અને ભૌતિક સુખસગવડ વચ્ચે પોતાની ઓળખ શોધી સ્થાપી રહ્યા છે, ત્યારે સરદાર પટેલની રાષ્ટ્રીય ચેતના, શિસ્ત અને કર્તવ્યનિષ્ઠા તેમને સાચો માર્ગ બતાવે છે.

સરદાર પટેલના જીવન, સ્વાતંત્ર્ય આંદોલનમાં તેમનું યોગદાન, અખંડ ભારતના નિર્માણમાં તેમની ઐતિહાસિક ભૂમિકા રહી છે. એટલું જ નહીં યુવાનોમાં રાષ્ટ્રીય ચેતના જગાડવામાં તેમના વિચારોનો પ્રભાવ વિશેષ રહ્યો છે.

- સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનો જીવનપરિચય અને ઘડતરબળો:

સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલનો જન્મ 31 ઓક્ટોબર, 1875ના રોજ ગુજરાતના નડિયાદ શહેરમાં થયો હતો. ત્યારબાદ નડિયાદ અને વલ્લભ વિદ્યાનગરને કર્મભૂમિ બનાવી. તેમનું કુટુંબ સામાન્ય ખેડૂત વર્ગનું હતું. બાળપણથી જ સરદાર પટેલમાં નીડર, સ્વાભિમાની, સાહસી અને દ્રઢ નિશ્ચયી મનના હતા.

પ્રાથમિક શિક્ષણ બાદ તેમણે સ્વઅભ્યાસ દ્વારા શિક્ષણ આગળ વધાર્યું. આર્થિક અગવડતા હોવા છતાં તેમણે ઇંગ્લેન્ડ જઈને બેરિસ્ટરની ડિગ્રી મેળવી. અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ તેઓ સફળ વકીલ બન્યા અને આરામદાયક જીવન જીવી શક્યા હોત, પરંતુ દેશની દાસ્તાવસ્થાએ તેમને અશાંત રાખ્યા. દેશની ક્રાંતિ માટે તેમના હૃદયમાં જુવાળ વ્યાપી ગયો. જેના પરિણામે દેશનો યુવાવર્ગ પણ તેમના વિચારોના પ્રભાવમાં આવી તેમના પગલે પગલે ચાલવા માંડ્યો.

મહાત્મા ગાંધીના સંપર્કમાં આવ્યા પછી સરદાર પટેલનું જીવન સંપૂર્ણપણે બદલાઈ ગયું. તેમણે વકીલાત છોડી દીધી અને પોતાનું જીવન રાષ્ટ્રસેવા-રાષ્ટ્રહિતમાં સમર્પિત કરી દીધું. આ ત્યાગ-બલિદાન જ તેમની ઊંચી રાષ્ટ્રીય ચેતનાનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે.

- સ્વાતંત્ર્ય આંદોલનમાં સરદાર પટેલની ભૂમિકા:

સરદાર પટેલે સ્વાતંત્ર્ય આંદોલનમાં માત્ર ભાગ લીધો નહોતો, પરંતુ જનઆંદોલનોને સંગઠિત અને સફળ બનાવવા માટે અદ્વિતીય યોગદાન આપ્યું.

- ખેડા સત્યાગ્રહ (1918)

ખેડા જિલ્લામાં દુષ્કાળ હોવા છતાં અંગ્રેજ સરકાર દ્વારા કર વસૂલવામાં આવતો હતો. સરદાર પટેલે ખેડૂતોને સંગઠિત કરી કર ન ભરવાનો અહિંસક સત્યાગ્રહ શરૂ કર્યો. આ આંદોલને સામાન્ય જનતામાં આત્મવિશ્વાસ જગાવ્યો અને યુવાનોને રાષ્ટ્રીય આંદોલનમાં જોડાવા પ્રેર્યા.

- બારડોલી સત્યાગ્રહ (1928)

બારડોલી સત્યાગ્રહ સરદાર પટેલના નેતૃત્વનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ છે. અહીં પણ અયોગ્ય કર સામે ખેડૂતોને સંગઠિત કરવામાં આવ્યા. આ આંદોલનની સફળતાએ સરદાર પટેલને “સરદાર”ની ઉપાધિ અપાવી. આ ઘટના યુવાનો માટે શીખવે છે કે સંઘટન અને શિસ્ત દ્વારા અન્યાય સામે જીત મેળવી શકાય છે.

- કોંગ્રેસમાં સંગઠનાત્મક ભૂમિકા

સરદાર પટેલ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના મજબૂત સ્તંભ હતા. તેઓ માનતા હતા કે મજબૂત સંગઠન વિના સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્ત કરવું અશક્ય છે. તેમનું આ વિચારધારાત્મક યોગદાન યુવાનો માટે આજે પણ માર્ગદર્શક છે.

- સ્વાતંત્ર્ય બાદ ભારત સામેના પડકારો

ઈ.સ.1947માં ભારત સ્વતંત્ર થયું, પરંતુ સાથે જ અનેક ગંભીર સમસ્યાઓ સામે આવી - વિભાજન, શરણાર્થી સમસ્યા, આર્થિક અસ્થિરતા અને સૌથી મોટો પડકાર હતો રાષ્ટ્રીય એકતા. તત્કાલિન ભારત 565થી વધુ દેશી રજવાડાઓમાં વિખરાયેલું હતું. જો આ રજવાડાઓ અલગ રહેત, તો ભારત નબળું અને વિખરાયેલું બની રહેત.

- અખંડ ભારતના શિલ્પી તરીકે સરદાર પટેલ

સરદાર પટેલ સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ ઉપપ્રધાનમંત્રી અને ગૃહમંત્રી બન્યા. આ જવાબદારી તેમણે અસાધારણ દ્રઢતા સાથે નિભાવી.

- દેશી રજવાડાઓનું વિલય:

સરદાર પટેલે રાજનૈતિક સમજણ, સંવાદ, સમજાવટ અને જરૂરી હોય ત્યાં કડક વલણ અપનાવીને દેશી રજવાડાઓને ભારત સંઘમાં વિલય કર્યાં. જુનાગઢ, હૈદરાબાદ અને કાશ્મીર જેવા સંવેદનશીલ મુદ્દાઓમાં તેમણે રાષ્ટ્રીય હિતને સર્વોચ્ચ સ્થાન આપ્યું.

- લોહપુરુષની ઓળખ:

તેમની અડગ ઈચ્છાશક્તિ અને નિર્ભય નિર્ણયોને કારણે તેમને “ભારતના લોહપુરુષ” તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ લોહપણું ફૂરતા નહીં, પરંતુ રાષ્ટ્રપ્રેમ અને જવાબદારીમાંથી જન્મેલું હતું.

- રાજકીય એકતા:

સાંસ્કૃતિક એકતા, ભાવનાત્મક એકતા, રાષ્ટ્રીય ઓળખ. સરદાર પટેલ માનતા હતા કે ભારતની વિવિધ ભાષાઓ, ધર્મો અને સંસ્કૃતિઓ એકબીજાને વિરોધી નહીં, પરંતુ પૂરક છે.

- રાષ્ટ્રીય ચેતના : અર્થ અને મહત્વ

રાષ્ટ્રીય ચેતના એટલે વ્યક્તિમાં રાષ્ટ્ર પ્રત્યેનો ગૌરવ, જવાબદારી અને સમર્પણ. સરદાર પટેલનું સમગ્ર જીવન રાષ્ટ્રીય ચેતનાનું જીવંત ઉદાહરણ છે.

તેઓ કહેતા હતા કે “રાષ્ટ્ર માત્ર સરકારથી નથી ચાલતું, પરંતુ જવાબદાર નાગરિકોથી બને છે.”

- યુવાનોમાં રાષ્ટ્રીય ચેતના : આજની સ્થિતિ

આજના યુવાનો ટેકનોલોજીથી જોડાયેલા, વૈશ્વિક વિચારધારા ધરાવતા અને ઝડપી જીવન જીવતા થયા છે. આ સકારાત્મક બાબત છે, પરંતુ સાથે જ રાષ્ટ્રીય મૂલ્યો ભૂલાઈ જવાની ભીતિ પણ છે. ક્યારેક રાષ્ટ્રપ્રેમ માત્ર નારા કે સોશિયલ મીડિયા પોસ્ટ સુધી સીમિત થઈ જાય છે. અહીં સરદાર પટેલની વિચારધારા યુવાનોને કર્મનિષ્ઠ રાષ્ટ્રપ્રેમ શીખવે છે.

- સરદાર પટેલના વિચારો અને યુવાનો:

સરદાર પટેલ માનતા હતા કે શિસ્ત વિના સ્વાતંત્ર્ય અસ્થિર બની જાય છે. યુવાનો જો શિસ્તબદ્ધ જીવન જીવે, તો તેઓ રાષ્ટ્રના મજબૂત આધારસ્તંભ બની શકે. અધિકારોની સાથે કર્તવ્યોનું મહત્વ સમજાવવું એ સરદાર પટેલની વિચારધારાનો મુખ્ય તત્વ છે. યુવાનોને મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાં પણ સત્ય અને રાષ્ટ્રહિત માટે અડગ રહેવાની પ્રેરણા સરદાર પટેલના જીવનમાંથી મળે છે. આજના સમયમાં જ્યારે આંતરિક વિભાજન, અસહિષ્ણુતા અને ભ્રષ્ટાચાર જેવી સમસ્યાઓ છે, ત્યારે સરદાર પટેલની એકતા, નૈતિકતા અને રાષ્ટ્રપ્રથમની વિચારધારા વધુ પ્રાસંગિક બની

ગઈ છે. યુવાનો જો આ વિચારોને જીવનમાં ઉતારે, તો ભારતને વૈશ્વિક સ્તરે નેતૃત્વ આપતું રાષ્ટ્ર બનાવી શકાય.

- સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી : પ્રેરણાનું પ્રતીક

સરદાર પટેલની વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા “સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી” માત્ર એક મૂર્તિ નથી, પરંતુ રાષ્ટ્રીય એકતા અને યુવાનો માટે પ્રેરણાનું પ્રતીક છે. તે યુવાનોને યાદ અપાવે છે કે એક વ્યક્તિની દ્રઢ ઈચ્છાશક્તિ દેશનું ભાગ્ય બદલી શકે છે.

- નિષ્કર્ષ:

સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ભારતના ઇતિહાસમાં માત્ર એક અધ્યાય નથી, પરંતુ એક વિચારધારા છે. તેમણે અખંડ ભારતનું સ્વપ્ન જોયું, તેને જીવ્યું અને તેને સાકાર કર્યું. તેમનું જીવન યુવાનોને શીખવે છે કે સાચો રાષ્ટ્રપ્રેમ શબ્દોમાં નહીં, પરંતુ કર્મમાં હોય છે.

આજના યુવાનો જો સરદાર પટેલના જીવનમાંથી શિસ્ત, કર્તવ્યનિષ્ઠા, એકતા અને રાષ્ટ્રીય ચેતનાને આત્મસાત કરે, તો ભારતને વિશ્વમાં અગ્રસ્થાને પહોંચાડવું અશક્ય નથી.

અખંડ ભારત માત્ર ભૂગોળ નથી - તે એક ભાવના છે, એક સંકલ્પ છે અને એક જવાબદારી છે, જેને સરદાર પટેલે આપણને સોંપી છે.

- સંદર્ભ સૂચિ:

૧. પટેલ, વલ્લભભાઈ. સરદાર પટેલના ભાષણો અને લેખો. નવી દિલ્હી : પ્રકાશન વિભાગ, ભારત સરકાર.

૨. ગાંધી, મહાત્મા. સત્યના પ્રયોગો અથવા આત્મકથા. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.

૩. દેસાઈ, મહાદેવ. સરદાર પટેલ : એક જીવનચરિત્ર. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન.

૪. પરીખ, નરેન્દ્રભાઈ. લોહપુરુષ સરદાર પટેલ. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.

૫. ભારત સરકાર. સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ : જીવન અને કાર્ય. નવી દિલ્હી : સંસ્કૃતિ મંત્રાલય.

૬. જાની, કિશોરભાઈ. ભારતનું રાષ્ટ્રનિર્માણ અને સરદાર પટેલ. રાજકોટ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ પ્રકાશન.

૭. ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ. ભારતના સ્વાતંત્ર્ય આંદોલનનો ઇતિહાસ. નવી દિલ્હી :
એ.આઈ.સી.સી. પ્રકાશન

SHABDBRAHM